

ÜLELIIDULINE POLIITILISTE JA TEADUSALASTE
TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

AKADEEMIK

K. V. OSTROVITJANOV

TOOTMINE JA TARBIMINE
SOTSIALISMI TINGIMUSTES

Nr. 28 (188)

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

188
ÜLELIIDULINE POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHING

AKADEEMIK

K. V. OSTROVITJANOV

TOOTMINE JA TARBIMINE
SOTSIALISMI TINGIMUSTES

EESTI NSV POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · TALLINN 1954

Originaali tiitel:

К. В. Островитянов

ПРОИЗВОДСТВО И ПОТРЕБЛЕНИЕ
ПРИ СОЦИАЛИЗМЕ

Издательство „Знание“
Москва 1954

Tõlkinud A. Kleinot

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

24762

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik on seadnud ülesandeks luua lähemate aastate jooksul kogu maal tarbeesemete küllus ja teostada nõukogude rahva heaolu edasine järsk tõus. Selle ülesande lahendamiseks tuleb kindlustada rahvatarbeesemete tootmise intensiivne kasv.

Sotsialistliku tööstuse eelnenud võimas arenemine teeb võimalikuks rahva tarbimise otsustava kasvu, mille vajalikkus tuleneb sotsialistliku tootmisviisi olemusest enesest.

Teostades nõukogude rahva heaolu ja kultuuri järjekindla tõusu poliitikat, lähtuvad kommunistlik partei ja Nõukogude riik sotsialismi majandusseadustest, marksistlik-leninlikust õpetusest tootmise ja tarbimise kohta sotsialistlikus ühiskonnas.

Marksism-leninism tootmisest ja tarbimisest

Marksism-leninism õpetab, et materiaalsete hüvede tootmine on iga ühiskonna olemasolu ja arenemise põhialuseks. Inimesed toodavad materiaalseid hüvesid oma vajaduste rahuldamiseks. Seepärast on igasuguse tootmise otstarbeks lõppkokkuvõttes tarbimine.

Tarbida saab ainult seda, mis on toodetud. Materiaalsete hüvede tootmine on järelikult tarbimise lähtepunkt, ta vajalik eeltingimus. Kui ühiskondliku produkti liikumise lähtepunktiks on tootmine, siis selle liikumise lõpp-punktiks on tarbimine, kusjuures tarbimine avaldab lähtepunktile tagasimõju ja põhjustab kogu protsessi uuestialustamist. «Ilma tootmiseta pole tarbimist, kuid ilma tarbimiseta pole ka tootmist, sest tootmisel poleks sel juhul otstarvet.»¹

Selline on tootmise ja tarbimise vastastikune seos.

Kui jutt on tarbimisest, siis mõeldakse selle all inimvajaduste rahuldamiseks vajalike saaduste isiklikku tarbimist

¹ K. Marx, Poliitilise ökonomia kriitikast, lk. 202 (v. k.).

inimeste poolt. Tootlik tarbimine, mis seisab tööriistade, toorainete ja abimaterjalide ärakasutamises tootmisprotsessis, kuulub otseselt tootmisprotsessi endasse.

Lüliks, mis seob teineteisega tootmise ja tarbimise, on materiaalsete hüvede jaotus inimeste vahel. Tootmisvahendite ja tööjõu jaotust tuleb eraldada tarbeesemete jaotusest. Tootmisvahendite ja tööjõu jaotus on otsustavaks teguriks tootmisprotsessis eneses. Toodetud tarbeesemete jaotus sõltub tootmisvahendite jaotusest ühiskonnas. Kui tootmisvahendid on ekspluataatorlike klasside omanduses, siis toimub ka tarbeesemete jaotus ekspluateerijate rikastamise ja töötajate paljaksriisumise eesmärgil. Kui aga tootmisvahendid on ühiskondlikuks omandiks, siis jaotatakse ka tarbeesemed töötajate huvides. Toimudes antud ühiskonnaformatsiooni majandusseaduste kohaselt, määrab jaotus inimeste, sotsiaalsete gruppide ja klasside osasaamise rahvatulust.

Neis ühiskonnaformatsioonides, kus leiab aset kaubatootmine, toimub tarbeesemete ja tootmisvahendite jaotus vahetuse abil. Sotsialistlikus ühiskonnas haarab kaubakäibe sfäär peamiselt tarbekaupu ja põllumajanduslikku toorainet. Vahetuse ülesanne seisab selles, et tuua kaup tarbija kätte, realiseerida ühiskonnaliikme osasaamine rahvatulust, muundades sellest vastav osa ostu-müügi kaudu tarbimisväärtusteks, mis vahetult rahuldavad ühiskonnaliikme vajadusi.

Tootmisviis määrab ka vastavad jaotuse ja vahetuse vormid, kusjuures jaotus ja vahetus avaldavad omakorda aktiivset tagasimõju tootmisele, soodustades selle arenemist või pidurdades seda.

Tootmine ja tarbimine kapitalismi tingimustes

Igal ühiskonnaformatsioonil on oma seadused, mis määravad vahekorra tootmise, jaotuse, vahetuse ja tarbimise vahel. See vahekorrad sõltub kõigepealt antud ühiskonnaformatsiooni põhilise majandusseaduse nõuetest.

Näiteks orjandusliku korra ja feodaalkorra tingimustes oli tootmise eesmärgiks orjade ja pärisorjuslike talupoegade tööga loodava lisaprodukti omastamine orjapidajate ja feodaalide poolt, kes tarbisid seda parasiitlikult. Selle eesmärgi saavutamise vahendiks aga oli orjanduslikus ühiskonnas orjade kiskjalik ekspluateerimine orjapidaja täieliku

omandiõiguse alusel nii tootmisvahendite kui ka tootmises töötajate — orjade suhtes, feodaalses ühiskonnas aga sõltuvate talupoegade kiskjalik ekspluateerimine feodaalide maaomandiõiguse alusel ja mittetäieliku omandiõiguse alusel tootmises töötajate, pärisorjuslike talupoegade suhtes. Ekspluataatorlike klasside seisukohalt oli orjade ja pärisorjuslike talupoegade tarbimine vaid paratamatuks paheks. See piirdus kerjusliku miinimumiga, mis oli vajalik selleks, et orjad ja pärisorjad suudaksid luua lisaproducti orjapidajate ja feodaalide jaoks.

Kapitalismi põhiliseks majandusseaduseks on K. Marxi poolt avastatud lisaväärtuse seadus. Marx näitas, et lisaväärtuse tootmine ehk kasusaamine on kapitalistliku tootmisviisi absoluutne seadus.

V. I. Lenin nimetas lisaväärtuse õpetust K. Marxi majandusteooria nurgakiviks. Lisaväärtuse seadus määrab ette kapitalistlike tootmissuhete põhilised jooned ja teised kapitalismi majandusseadused.

Lisaväärtuse seaduse, tootmise ja kapitali tsentralisatsiooni ning kontsentratsiooni seaduse ja teiste kapitalismi majandusseaduste alusel toimuv kapitalistlike tootmissuhete arenemine viis sellele, et kapitalism astus oma arenemise uude, imperialistlikku staadiumi. Kapitalistlike tootmissuhete süsteemis toimunud muudatused viisid vastavaile muudatustele kapitalismi majandusseadustes ning modifitseerisid nende seaduste mõju. See käib esmajärjekorras põhilise majandusseaduse kohta.

V. I. Lenin, kes andis esimese marksistliku analüüsi kapitalismi uuest, imperialistlikust arenemisstaadiumist, näitas, et imperialismi sügavaimaks aluseks on monopol. Kehtestades monopolihindu, seavad monopolid endale eesmärgiks «gigantse lisakasumi», «monopolistlikult kõrge kasumi» saamise. V. I. Lenin tõi esile need abinõud ja vahendid, millega kindlustatakse nende gigantsete, monopolistlikult kõrgete kasumite saamine. Monopolistlikult kõrgeid kasumeid saadakse järgmiste vahendite abil: tööliste ekspluateerimise kõvendamine, töö piiritu intensiivistamine, kapitali väljavedu, eriti mahajäänud asumaadesse, kus «kasum on tavaliselt kõrge, sest kapitale on vähe, maahind võrdlemisi odav, palk madal, toorained odavad»¹, militariseerimine ja sõjad. Need V. I. Lenini seisukohad iseloomustavad sisuli-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 22. kd., Tallinn, 1953, lk. 224.

selt neid tähtsamaid muudatusi, mis toimuvad kapitalismi põhilises majandusseaduses imperialismi staadiumis, monopolistliku kapitalismi staadiumis.

Üldistades neid V. I. Lenini seisukohti ja arendades neid edasi, formuleeris J. V. Stalin kaasaegse kapitalismi põhilise majandusseaduse. Kaasaegse kapitalismi põhilise majandusseaduse peamised jooned ja nõuded seisavad järgmises: maksimaalse kapitalistliku kasumi kindlustamine antud maa rahvastiku enamuse ekspluateerimise, laostamise ja pauperiseerimise teel, teiste maade, eriti mahajäänud maade rahvaste orjastamise ja süstemaatilise paljaksriisumise teel, lõpuks sõdade ja rahvamajanduse militariseerimise teel, mida kasutatakse kõige kõrgemate kasumite kindlustamiseks. See seadus määrab kapitalismile spetsiifilise vahekorra tootmise ja tarbimise vahel.

Töötajate tarbimine kapitalismi tingimustes on tootmisele allutatud momendiks, just nagu määrdeõli tarbimine masina poolt. Kapitalism rahuldab töötajate vajadusi niipalju, kui see on vajalik selleks, et nad suudaksid luua oma tööga lisaväärtust kapitalistidele ja kindlustada neile maksimaalse kasumi saamist.

K. Marx kirjutas: «... tootmise laiendamist või piiramist ei määra tootmise suhe ühiskondlike vajadustega, ühiskondlikult arenenud inimeste vajadustega, vaid tasuta töö omandamine ja selle tasuta töö suhe asjastatud tööga üldse ehk, kapitalistlikult väljendudes, kasum ja selle kasumi suhe rakendatava kapitaliga, järelikult kasuminormi teatud tase. Kapitalistliku tootmise piirid tulevad seepärast esile juba sellisel tootmise laiendamise astmel, mis teistsugustel eeldustel oleks, vastupidi, ülimal määral ebaküllaldane. Kapitalistlik tootmine ei jää seisma siis, kui vajaduste rahuldamine seda nõuab, vaid siis, kui seda nõuavad kasumi tootmine ja realiseerimine.»¹

Maksimaalse kasumi saamise püüd kannustab kapitalismi järjest laiendama tootmist, tootma tootmise pärast, sest tootmisse rakendatud tööliste lisatöö on ammandamatuks lisaväärtuse allikaks.

Mõned kodanlikud majandusteadlased — Tugan-Baranovski ja teised — püüdsid tõestada, et kapitalistlik tootmine võib harmooniliselt areneda ainult tootmisvahendite arvel, tarbimisest sõltumatult. Teiselt poolt narodnikud,

¹ K. M a r x, Kapital, III kd., lk. 269 (v. k.).

ignoreerides tootmisvahendite tootlikku tarbimist, kinnitaksid, et kapitalismi ajal käib tootmine otse tarbimise järel.

Võitluses Tugan-Baranovski vastu näitas V. I. Lenin, et kui siseturg tekibki kapitalismi tingimustes tootmisvahendite tootmise arvel suuremal määral kui tarbeesemete tootmise arvel, siis ei järeldu sellest ometi mitte, nagu võiks tootmisvahendite tootmine areneda tarbeesemete tootmisest sõltumatult. Lõppkokkuvõttes on tootlik tarbimine (tootmisvahendite tarbimine) alati seotud isikliku tarbimisega.

Teiselt poolt näitas V. I. Lenin, et vastupidiselt narodnikute väidetele, kapitalismi ajal pole vahet seost tootmise ja tarbimise vahel, et «see seos on ainult kaudne, et see avaldub ainult lõpptulemuses, sest kapitalistlikus ühiskonnas käib tarbimine tootmise järel»¹.

Kogu kapitalismi tsüklilise arenemise käik kinnitab marksismi-leninismi teooria õigsust.

Tootmisvahendeid luuakse lõppude lõpuks selleks, et toota nende abil tarbeesemeid. Kapitalism aga piirab töötajate tarbimist äärmise miinimumiga.

Imperialismi ajastul tugevneb tööliklassi absoluutse ja relatiivse vaesumise seaduse toime. Selles avaldub kapitalismi põhiline vastuolu — vastuolu tootmise ühiskondliku iseloomu ja tootmisvahendite eraomanduse vahel. Seetõttu läheb tootmine perioodiliselt lahku tarbimisest. Tootmise ja tarbimise lahkumine kapitalismi tingimustes avaldub kujult majanduskriiside näol.

Kuna ükski tootmine ei saa areneda, kui tal puudub seos tarbimisega, taastub see seos lühemaks ajaks, kuid sedagi vägivaldsel teel, majanduskriiside abil, mis täielikult vapistavad kapitalistlikku majandussüsteemi ja toovad endaga kaasa tootlike jõudude tohutu purustamise ning töötajate vaesumise järsu kasvu.

Monopolistid püüavad luua turgu kapitalistliku tootmise jaoks majanduse militariseerimise abil, katsudes niiviisi asendada töörahva hulkade langenud ostujõulist nõudmist tsiviiltoodangu järele kunstlikult ülespuhutud nõudmisega sõjalise toodangu järele.

See aga viib rahvamasside tarbimise edasisele langusele ja antagonistliku vastuolu süvenemisele tootmise ja tarbimise vahel. Selle vastuolu pihtide vahel rabelevadki praegu

¹ V. I. Lenin, Teosed, 4. kd., Tallinn, 1950, lk. 136.

imperialistid, eelkõige aga Ameerika Ühendriikide imperialistid, kes asjata püüavad ehitada oma ökonoomiat kunstlikult ülespuhutava sõjalise nõudmise ebakindlal alusel. Saabuva majanduskriisi ähvardavad tundemärgid annavad end Ameerika Ühendriikide majanduses üha selgemini tunda.

1953. aasta üksikute kuude tööstusliku tootmise indeksid annavad näiteks tunnistust selle kohta, et tööstuslik tootmine saavutas kõige kõrgema taseme 1953. aasta märtsis-juunis, millele järgnes alanev liikumine: tööstusliku tootmise üldindeks oli 1953. aasta septembris, kevadkuudega võrreldes, vähenenud 2,5 protsendi võrra. Umbes samaugune langus leidis aset kogu töötleva tööstuse suhtes. Sealjuures on tootmistaseme langus eriti tunduv mustas metallurgias (1953. aasta augustis, sama aasta märtsiga võrreldes, peaaegu 7 protsendi võrra) ja masinaehituses (1953. aasta juulis, sama aasta märtsiga võrreldes, 5 protsendi võrra).

Üheks majanduskriisi saabumise näitajaks Ameerika Ühendriikides on realiseerimata kaubatagavarade kasv tööstus- ja kaubandusettevõtete ladudes. Kaubatagavarade koguväärtus Ameerika Ühendriikides moodustas 1952. aasta esimese poolaasta lõpul 71,6 miljardit dollarit ja suurenes 1953. aasta esimese poolaasta lõpuks 77,8 miljardi dollarini, s. o. umbes 8,7 protsenti.

Püüdes igasuguste abinõudega suurendada kaupade turustamist siseturul, forsseerivad ameerika ettevõtjad järelmaksukrediidiga müüke. Krediiti müümine sageneb Ameerika Ühendriikides viimastel aastatel järjekindlalt. Ainult 1953. aasta kuue kuu jooksul (31. jaanuarist 31. juulini) on tasumata summad järelmaksukrediidiga müükide järgi kasvanud 2,2 miljardi dollari võrra.

Veel suuremal määral on kriisitunnuseid märgata Ameerika Ühendriikide põllumajanduse alal. Haritavate maade pindala vähenes 357 miljonilt aakrilt 1949. aastal 341 miljonile aakrile 1952. aastal. Loomakasvatuses, kus veiste arv kasvas, toimus sigade arvu edasine vähenemine — 91,2 miljonilt 1952. aastal 82,1 miljonile 1953. aastal.

Põllumajandustoodangu eksport Ameerika Ühendriikidest langes aasta jooksul 31 protsenti, kusjuures nisu ja jahu eksport vähenes 36 protsenti ja puuvilla eksport 52 protsenti. Põllumajandustoodangu osatähtsus kogu kaubaeksports, mis aastail 1951—1952 moodustas 26 protsenti, langes 19 protsendile.

Seoses töötajate ostuvõime langusega ja ekspordi vähenemisega kasvasid põllumajandussaaduste realiseerimata tagavarad 1. oktoobriks 1953, eelmise aasta sama kuupäevaga võrreldes: nisu 2,2 korda, puuvill 2 korda, mais 32 protsenti. Koorevõi realiseerimata tagavarad kasvasid 16 miljonilt naelalt 1952. aasta lõpul 250 miljoni naelani 1953. aasta lõpul.

Kõik see viib põllumajanduskaupade hindade langusele. 1953. aasta septembris olid põllumajandustoodangu hinnad 1952. aasta keskpäiku valitsenud hindadega võrreldes langenud 13 protsenti, kusjuures nisuhinnad langesid 9 protsenti, puuvilla hinnad 15 protsenti, loomade hinnad 40 protsenti.

Ameerika Ühendriikide majanduse analüüs näitab seega kasvavaid majanduskriisi eeldusi sel kapitalistliku maailma tähtsaimal maal, jätkuvast relvastumise võidujooksust hoolimata. Ameerika Ühendriikides moodustavad sõjalised kulutused isegi ilmselt vähendatud ametlike andmete järgi umbes 18 protsenti rahvatulust. Tegelikult on nad tunduvalt suuremad.

Relvastumise võidujooksu poliitika tagajärjed langevad kogu oma raskusega töötajate õlgadele. Maksude summa on Ameerika Ühendriikides 1948.—1949. aastast alates kuni käesoleva ajani kasvanud peaaegu kahekordseks.

Sõja kolme aasta jooksul Koreas, s. o. 1950. aasta teisest poolaastast 1953. aasta esimese poolaastani, viimane kaasa arvatud, on elukallidus Ameerika Ühendriikides isegi ametlike andmete järgi 13 protsenti võrra kasvanud.

1953. aasta juunis oli dollari ostujõud massitarbekaupade suhtes langenud sõjaeelsega võrreldes 52 protsendini. Selleks ajaks oli töötute arv Ameerika Ühendriikides tunduvalt kasvanud.

Turgude ahenemine — ühelt poolt välisturu ahenemine, mis on seotud ühtse kapitalistliku maailmaturu lagunemisega ja dollarite puudusega impordeerivais maades, teiselt poolt töötajate olukorra halvenemisega seotud siseturu ahenemine — põhjustas farmerite tulude vähenemist.

Farmerite tulud langesid 1947. aastast 1952. aastani 15 protsendi võrra. 1953. aasta esimesel poolaastal olid nad 6 protsenti madalamad kui 1952. aasta esimesel poolaastal. Farmerite võlgnevus kasvas 1953. aasta alguseks 1945. aastaga võrreldes kahekordseks, moodustades 16 miljardit dollarit.

Saabuva kriisi tundemärgid kutsuvad ameerika bisnesmenide hulgas välja kasvavat rahutust, mis kajastub ameerika ajakirjanduses.

Nii on lugu tootmise ja tarbimisega kaasaegse kapitalismi tingimustes.

Tootmise ja tarbimise vahekord sotsialistliku ülesehitustöö mitmesugustel etappidel

Sotsialismi ajal on tootmise ja tarbimise vahekord sootuks teine kui kapitalismi ajal.

Sotsialistlike tootmissuhete kehtestamisega muutub tootmise eesmärk. Kõige kõrgema kasumi tagaajamise asemel on tootmise eesmärgiks nüüd ühiskonna vajaduste, rahvahulkade vajaduste rahuldamine. Juba K. Marxi ja F. Engelsi teostes me leiame märkusi selle kohta, et sotsialistlikus ühiskonnas, kapitalistlikuga võrreldes, muutub tootmise eesmärk põhjalikult. Silmas pidades sotsialistlikku ühiskonda, kirjutas K. Marx «Kapitalis», et rahvahulkade tarbimise maht kasvab tasemeni, mille määrab ühelt poolt ühiskonna olemasolev tootlik jõud, teiselt poolt aga individuaalsuse täieliku arenemise vajadus.

Ammu enne Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, 1902. aastal, märkis V. I. Lenin VSDTP programmi projektis, et tootmisvahendite üleminekuga ühiskondlikku omandusse muutub tootmise eesmärk. Sotsialistlik tootmine toimub selleks, «et tagada ühiskonna kõigi liikmete täielik heaolu ja vaba igakülgne arenemine».¹

Lähtudes K. Marxi, F. Engelsi ja V. I. Lenini ütlustest ning üldistades sotsialistliku ülesehitustöö praktikat, formuleeris J. V. Stalin järgmiselt sotsialismi põhilise majandusseaduse olulised jooned ja nõuded: kogu ühiskonna järjest kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalse rahuldamise kindlustamine tootmise pideva suurendamise ja täiustamisega kõrgeima tehnika baasil.

Sotsialismi põhiline majandusseadus nõuab, et rahvahulkade järjest kasvavad vajadused leiaksid antud tootmisel tasemel maksimaalselt võimalikku rahuldamist.

Niisiis sotsialism, vastupidiselt kapitalismile, loob v a h e t u seosõ tootmise ja tarbimise vahel, allutades tootmise tarbimisele ja likvideerides nende vahel antagonismi.

¹ V. I. L e n i n, Teosed, 6. kd., Tallinn, 1952, lk. 12.

Iga ühiskond, mis progressiivselt areneb süstemaatiliselt teostatava laiendatud taastootmise alusel, nõuab tootmisvahendite loomiseks mineva ühiskondliku töö osatähtsuse suurendamist, võrreldes tarbeesemete tootmiseks kulutatud töö osatähtsusega. See käib eriti sotsialistliku laiendatud taastootmise kohta.

Et teostada töötajate kasvavate vajaduste maksimaalse rahuldamise ülesanne, tuleb süstemaatiliselt täiustada tehnikat neis harudes, kus toodetakse tarbeesemeid; see kutsub omakorda välja rasketööstuse ja masinaehituse arendamise vajaduse. Kui tootmisvahendeid tootvad harud ei ole tarbeesemeid tootvate harudega võrreldes ülekaalukalt arenenud, ei saa kindlustada tootmise pidevat kasvu kõrgeima tehnika baasil ega teostada sotsialistliku tootmise eesmärki. See tingib rasketööstuse määratu suurt tähtsust sotsialistliku laiendatud taastootmise protsessis.

Sotsialistliku tootmise eesmärk ja selle eesmärgi saavutamise vahendid on omavahel lahutamatult seotud ning vastastikku sõltuvad.

Sotsialistliku tootmise pidev kasv loob tingimused tarbimistaseme järjekindlaks tõusuks ja stimuleerib uute vajaduste tekkimist.

Töötajate vajaduste ning ostuvõime kasv on omakorda sotsialistliku tootmise pideva tõusu vajalikuks tingimuseks, sest see loob tööstusele ja põllumajandusele järjekindlalt laieneva turu ja teeb võimatuks majanduskriisid. See turg tekib nii isikliku kui ka tootliku tarbimise kiire kasvu tõttu.

Pidevalt laienev tootmine esitab üha kasvavat nõudmist tootmisvahendite järele ja sellega käib kaasas tööliklassi arvuline kasv. Tööliklassi arvuline kasv ja tööliste, teenistujate ning kolhoositalurahva sissetulekute järjekindel suurenemine loovad süstemaatiliselt laieneva ostujõulise nõudmise tarbeesemete järele.

Sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuetest tulenev tootmise ja tarbimise vahekord teeb vajalikuks kindlaid proportsioone tootmisvahendite tootmise ja tarbeesemete tootmise, tööstuse ja põllumajanduse vahel jne., — proportsioone, mis määratakse kindlaks rahvamajanduse plaanipärase, proportsionaalse arenemise seaduse alusel.

Sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuded realiseeruvad konkreetsetes ajaloolistes tingimustes, sõltuvalt tootlike jõudude saavutatud tasemest, olemasolevaist materiaalseist ressurssidest ja töötajate vajaduste ning ostuvõime tase-

mest. Vastavalt sellele muutuvad ka proportsioonid tootmisvahendite tootmise ja tarbeesemete tootmise vahel. See pärast on tarvis konkreetset analüüside, kuidas avaldub põhilise majandusseaduse toime erinevais ajaloolistes tingimustes, sotsialistliku ülesehitustöö mitmesugustel etappidel, ja milliseks kujuneb sellest olenevalt tootmise ja tarbimise vaherkord.

Kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajajärgul, vastavalt seadusele, mille järgi tootmissuhted peavad tingimata vastama tootlike jõudude iseloomule, toimub kogu rahvamajanduses — nii tööstuses kui ka põllumajanduses — sotsialistlike tootmissuhete tekkimise ja arenemise protsess. Ainult sotsialistlike tootmissuhete võiduletulek kogu rahvamajanduses võiski tagada täielikult vaba tegevusvälja tootlike jõudude arendamiseks.

Sotsialistlike tootmissuhete võit kogu rahvamajanduses oli võimalik ainult kogu maal kõrvalekaldumatult läbiviidava industrialiseerimispoliitika alusel, mis oli kogu rahvamajanduse sotsialistliku rekonstrueerimise võtmeks, võimaldades miljonite talumajapidamiste sotsialistlikku ümberkujundamist põllumajanduse kollektiviseerimise poliitika alusel.

Üleminekuaja majanduses eksisteerivad mitmed formatsioonid. Põhilised majandusformatsioonid meie maal olid: sotsialistlik formatsioon, mis koosnes peamiselt Nõukogude riigile kuuluvaist ettevõttest ning etendas juhtivat osa; väikekaubamajanduse formatsioon, mida esindasid tootjateomanike rohkearvulised väikesed ja keskmise suurusega majapidamised. Selle kõrval eksisteeris ka kapitalistlik formatsioon kulakute majapidamiste, erakaubanduse jne. näol.

Ülemineku-ajajärgul käis võitlus sotsialistlike ja kapitalistlike elementide vahel, põhimõttel «kes — keda». Kommunistliku partei poliitika talurahva suhtes määras kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajajärgul Lenini vormel: kindel liit keskmikuga, toetumine kehvtalurahvale, lepitamatu võitlus kulakluse vastu.

Ülemineku-ajajärgu põhiliseks vastuoluks oli vastuolu sureva kapitalismi ja kasvava sotsialismi vahel. Oli käimas kapitalistlike elementide väljatõrjumine sotsialistlike elementide poolt. Ühtlasi toimus kapitalismi majandusseaduste väljasuremise ja sotsialismi majandusseaduste tekkimise protsess. Sotsialismi majandusseaduste tekkimise ja arenemise aluseks oli sotsialistlik formatsioon. Kuivõrd sotsia-

listlik formatsioon etendas rahvamajanduses juhtivat osa, etendasid ka sotsialismi majandusseadused juhtivat ning järjest kaaluvamaks muutuvat osa üleminekuaja majanduse arenemises.

Sedamööda, kuidas sotsialistlikud tootmissuhted kasvasid ja tugevnesid, toimus niiviisi meie maal kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajajärgul sotsialismi põhilise majandusseaduse tekkimine. Ta tekkis ja hakkas avaldama oma toimet sotsialistlikus sektoris, avaldades samal ajal mõju ka kogu rahvamajanduse arenemisele. See andis end tunda kõigepealt selles, et sotsialistlikus sektoris ei toimunud tootmine enam kõrgeimate kasumite tagaajamise huvides, vaid töötajate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamise eesmärgil, sotsialismi ülesehitamise eesmärgil.

Kuid ülemineku-ajajärgu alguses ei olnud meie maa veel üle saanud laosest, mis oli tekkinud imperialistliku sõja ja välismaise interventsiooni tagajärjel.

V. I. Lenin kirjutab: «... kui me näeme ümberringi uusi nõudmisi, siis me ütleme: nii see peabki olema, see ongi sotsialism, kus igaüks soovib parandada oma olukorda, kus kõik tahavad kasutada eluhüvesid. Kuid maa on vaene, maa on puupaljas, — kõiki nõudmisi rahuldada on esialgu võimatu, sellepärast ongi nii raske laokiloleku ajal ehitada uut hoonet.»¹

Et luua tingimused sotsialismi edukaks ülesehitamiseks ja töötajate materiaalse ning kultuurilise taseme tõstmiseks, oli vaja kõigepealt üle saada laosest, taastada rahvamajandus ja asuda kiiretempoliselt arendama rasketööstust ning masinaehitust, mis on kõigi rahvamajandusharude, sealhulgas ka põllumajanduse ja rahvatarbeesemeid tootva kerge- ning toiduainetetööstuse tehnilise ümbervarustamise alus.

Rasketööstuse igakülgset arendamist nõudis ka meie maa rahvusvaheline olukord: meie maa oli siis ainsaks proletaariaadi diktatuuri maaks, ta oli tehniliselt ja majanduslikult maha jäänud ning ümbritsetud vaenulikest kapitalistlikest maadest.

Meie maa industrialiseerimise poliitika tulenes järelikult seaduse, mille järgi tootmissuhted peavad tingimata vastama tootlike jõudude iseloomule, nõuetest; see poliitika oli vajalikuks tingimuseks, et täita sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuded, mille järgi tuleb parandada tööta-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 27. kd., lk. 476 (v. k.).

jate ainelist olukorda ja tõsta nende kultuurilist taset. Sealjuures paranes töötajate materiaalne olukord, ainult sedamööda, kuidas seda lubas rasketööstuse forsseeritud arendamine, sest viimane neelas tohutult palju vahendeid, mis võisid anda tootlikku efekti alles mitme aasta möödumisel. Rasketööstuse loomine tegi seega vajalikuks tõsiseid ohvreid.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik jõudsid arusaaamisele, et meie maa sotsialistliku industrialiseerimise poliitika läbiviimine on ajalooliselt paratamatu.

Kommunistliku partei XIV kongress (1925. aastal) tegi partei keskseks ülesandeks maa sotsialistliku industrialiseerimise. Kongressi resolutsioonis öeldakse: «... juhtida majanduslikku ülesehitustööd sellelt seisukohalt, et muuta NSV Liit masinaid ja sisseseadeid importivast maast masinaid ja sisseseadeid tootvaks maaks, et järelikult NSV Liit kapitalistliku ümbruse olukorras sugugi ei muutuks kapitalistliku maailmamajanduse majanduslikuks ripatsiks, vaid kujutaks endast iseseisvat majandusüksust, kes korraldab end sotsialistlikult...»¹

Selleks, et ajaloos seninägematult kiires tempos arendada rasketööstust, oli tarvis luua ühiskondliku tootmise esimese alajaotuse (tootmisvahendite tootmine) ja teise alajaotuse (tarbeesemete tootmine) vahel sellised proportsioonid, mis tagaksid esimese alajaotuse ülekaalukat kasvu, — mitu korda kiiremat kui teise alajaotuse kasv.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik on edukalt lahendanud selle ülesande, kasutades selleks ära rahvamajanduse plaanipärase, proportsionaalse arenemise seadust. Kapitaaalmahutused tööstusse moodustasid esimesel viisaastakul 24,8 miljardit rubla; sellest mahutati rasketööstusse 21,3 miljardit rubla. Teisel viisaastakul oli kapitaaalmahutusi tööstusse 58,6 miljardi rubla eest, millest rasketööstuse osa oli 49,8 miljardit rubla. Kolmanda viisaastaku kolme ja poole aasta jooksul neelas rasketööstus 55 miljardit rubla 64-miljardilisest kapitaaalmahutuste kogusummast.

Selle tulemusena toimus tõsiseid muudatusi ühiskondliku tootmise esimese ja teise alajaotuse vahekorras. Kui rasketööstuse («A» rühma) osatähtsus kogu tööstustoodangus oli 1913. aastal 33,3 protsenti, tarbeesemete tootmise («B»

¹ Propaganda ja agitatsioon ÜK(b)P otsustes ja dokumentides, Tallinn, 1949, lk. 230.

rühma) osatähtsus aga oli 66,7 protsenti, siis 1937. aastal oli «A» rühma osatähtsus tõusnud juba 58 protsendile, «B» rühmal aga oli see langenud 42 protsendile.

Üheaegselt rasketööstuse kasvuga arenes ka kergetööstus, kuid tunduvalt aeglasema tempoga.

Rasketööstuse ja masinaehituse kiire arenemine lõi vajalikud eeldused miljonite väiketalumajapidamiste sotsialistlikuks ümberkorraldamiseks kollektiviseerimise teel.

Põllumajanduse kollektiviseerimine tulenes seadusest, et tootmissuhted peavad tingimata vastama tootlike jõudude iseloomule.

Maale, kus ehitati sotsialismi, oli kollektiviseerimine objektiivseks majanduslikuks paratamatuseks, sest nõukogude võim ei võinud baseeruda kahel vastandlikul alusel: suurimal tsentraliseeritud sotsialistlikul tööstusel ja paljumiljonilisel väiketalumajapidamisel, mis viib kapitalismile. Selle vastuolu lahendamise võtmeks oli maa industrialiseerimine.

Maa industrialiseerimine varustas meie küla eesrindliku masinatehnikaga. Ühtlasi loodi kaader, kes õppis uut tehnikat kasutama. Põllumajanduses tekkisid uued tootlikud jõud. Vanad tootmissuhted, mille aluseks olid väiketalumajapidamised, ei vastanud enam neile uutele tootlikele jõududele.

Kollektiviseerimise poliitikat tingisid ka sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuded, sest ainult kollektiviseerimise kaudu võis parandada talurahva heaolu ja tõsta ta kultuuri-taset.

Tuginedes marksismi-leninismi teooriale, selgitasid kommunistlik partei ja Nõukogude riik, et talumajapidamiste kollektiviseerimine on küpsekssaanud majanduslik vajadus.

Partei XV kongress (1927. aastal) otsustas: «Esmajärguliseks ülesandeks on vaja seada killustatud talumajapidamiste järkjärguline üleminek suurtootmisele talurahva edasise koopereerimise alusel (maa kollektiivne harimine põllutöö intensiivistamise ja mehhaniseerimise alusel), igati toetades ja ergutades ühistatud põllumajandusliku tööd.»¹

Kommunistliku partei ja Nõukogude riigi juhtimisel kõrvalekaldumatult läbi viidud põllumajanduse kollektivi-

¹ Propaganda ja agitatsioon ÜK(b)P otsustes ja dokumentides, lk. 259.

seerimise poliitika tulemusena oodi maailma kõige suurem, kõige eesrindlikuma tehnikaga varustatud sotsialistlik põllumajandus.

Sotsialismi põhilise majandusseaduse toime ülemineku-ajajärgu vältel viis sellele, et meie maa sotsialistliku industrialiseerimisega ja põllumajanduse kollektiviseerimisega kaasnes töötajate materiaalse ja kultuurilise taseme pidev tõus.

Meie maa industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise edusammude alusel olid tööliste sissetulekud 1940. aastal, 1913. aastaga võrreldes, tööpuuduse likvideerimine arvesse võetult, kasvanud rohkem kui 3-kordseks, talupoegade sissetulekud aga umbes 3,5-kordseks.

Kommunistliku partei ja Nõukogude riigi juhtimisel, kes toetusid sotsialismi majandusseadustele, teostati 13 sõjaeelse aasta jooksul tootlike jõudude arendamises määratu suur hüpe, muutes sellega NSV Liidu võimsaks tööstusriigiks, kes on varustatud kõige eesrindlikuma kaasaegse tehnikaga ning on võimeline kaitsma oma sõltumatust.

Sotsialismi võidulepääsuga ja kapitalistlike elementide likvideerimisega haaras sotsialismi põhilise majandusseaduse mõjusfäär oma alla kogu rahvamajanduse.

Kuid ka pärast sotsialismi ülesehitamist meie maal ei võimaldanud rahvusvaheline olukord teostada otsustavamalt pööret rahvatarbeesemete tootmise järsu laiendamise suunas. Esmalt aktiivseks kaitseks ettevalmistamise vajadus, siis Suur Isamaasõda fašistlike agressorite vastu, on nõudnud rasketööstuse igakülgselt arendamist. Teise maailmasõja aastail oli rasketööstus Nõukogude armee relvastamise kindlaks baasiks, ta oli vaenlase purustamise üks otsustavaid tingimusi.

Sõda pidurdas meie tööstuse arenemist umbes kahe viis-aastaku ulatuses. Sõjajärgsel perioodil läks tarvis teatavat aega, et saavutada ja tunduvalt ületada sõjaeelne tase. See kõik nõudis rasketööstuse ja masinaehituse kiirendatud arendamist.

Pärast majanduse ümberkorraldamist rahuajale vastavalt, millega kaasnes 1945. ja 1946. aastal teatav tööstustoodangu langus, algas tööstusliku tootmise kiire tõus tootmisvahendite tootmise ülekaaluka kasvuga. Tööstustoodangu esimese alajaotuse («A» rühma) osatähtsus kasvas 58 protsendilt 1937. aastal 70 protsendini 1953. aastal, kuna

teise alajaotuse («B» rühma) osatähtsus langes 30 protsendini.

Tööstustoodangu maht kasvas 1953. aastaks sõjajärgse 1940. aasta tasemega võrreldes umbes 150 protsenti, sealhulgas tootmisvahendite tootmine rohkem kui 3 korda ja tarbeesemete tootmine 72 protsendi võrra.

Rasketööstuse loomisega ja ta intensiivse arenemisega käis kaasas kerge- ja toiduainetetööstuse, samuti kolhooside ja sovhooside põllumajanduse tõus. Sel alusel toimus nõukogude rahva heaolu järjekindel kasv.

Kui aga meie maal sotsialismi ülesehitamise konkreetset ajaloolised tingimused ja sõjaolukord kutsusid esile vajaduse igati forsseerida rasketööstuse arenemist, ei võinud see jääda pidurdava mõjuta tarbeesemete tootmise tempole ja töötajate materiaalse elutaseme tõusule. Rasketööstuse kasvutempo ületas tunduvalt kerge- ja toiduainetetööstuse ning põllumajanduse kasvutempo.

Viimase 28 aasta jooksul on tootmisvahendite tootmine tervikuna kasvanud NSV Liidus umbes 55 korda, rahvatarbeesemete tootmine aga on kasvanud 12 korda. Kui tootmisvahendite tootmine oli 1953. aastal kasvanud 1940. aastaga võrreldes rohkem kui 3-kordseks, siis kasvas tarbeesemete tootmine 72 protsendi võrra.

Rahva kasvavate vajaduste maksimaalselt võimaliku rahuldamise seisukohalt ei saa praegustes tingimustes, antud tootmistaseme puhul, pidada küllaldaseks kerge- ja toiduainetetööstuse ning põllumajanduse kasvutempot. Rasketööstuse saavutatud arenemistase võimaldab tunduvalt kiirendada tõusutempot tarbeesemeid tootvais harudes. Sellest lähtudes seadsid kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus ülesande: kooskõlas sotsialismi põhilise majanduseaduse nõuetega teostada otsustav pööre rahva tarbimise järsu tõstmise suunas.

Rahvatarbeesemeid tootvate harude võimas tõus

Järsk pööre rahvatarbeesemeid tootvate harude arendamise suunas väljendub kõigepealt väljakujunenud vahetõus muutumises ühiskondliku tootmise esimese ja teise alajaotuse arenemistempo vahel.

Rööbiti rasketööstuse edasise kasvuga forsseeritakse igati kerge- ja toiduainetetööstuse tõusutempot.

Rasketööstust ja masinaehitust viiakse järjest suuremal määral üle tarbeesemeid tootvate harude teenindamisele, varustades neid harusid kõige eesrindlikuma kaasaegse tehnikaga.

Teostatakse ulatuslikku programmi automatiseerimise ja mehhaniseerimise juurutamiseks tarbekaupade tootmise protsessidesse; suurendatakse kapitaalmahutusi kerge- ja toiduainetetööstusse, et tõsta nende harude tootmisvõimsusi. Suuri summasid eraldatakse tarbeesemeid tootvate tööstus- harude edasiarendamiseks.

NSV Liidu 1953. aasta rahvamajanduse arendamise riikliku plaani täitmise kokkuvõtted näitavad kerge- ja toiduainetetööstuse kapitaalmahutuste tunduvat kasvu.

Näiteks ületasid riiklikud kapitaalmahutused kerge- ja toiduainetetööstuse ettevõtete ehitustesse 1953. aastal eelmise aasta kapitaalmahutusi 8 protsendi võrra, sealjuures teisel poolaastal, 1952. aasta vastava perioodiga võrreldes, 10 protsendi võrra. 1953. aastal lasti käiku 300 uut riiklikku tööstusettevõtet rahvatarbekaupade tootmise alal.

Kodumaine masinaehitustööstus lõi 1953. aastal kerge- ja toiduainetetööstuse jaoks rohkem kui 100 uut, kõrge tootlikkusega sisseseadete tüüpi. Uusi masinate, agregaatide ja sisseseadete tüüpe on loodud tekstiili-, karusnaha- ja õmblustööstuse jaoks.

Toidukaupade tööstuse jaoks on loodud uusi, täiuslikumaid ning kõrgema tootlikkusega automaatliine kaubatoodangu villimiseks, pakkimiseks ja viimistlemiseks.

NSV Liidu Laiatarbe Tööstuskaupade Ministeeriumi osas on 1954. aastaks ette nähtud kapitaalmahutusi 5850 miljoni rubla suuruses, NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeeriumi osas aga 8,5 miljardi rubla suuruses.

Laiatarbe tööstuskaupade tootmise laiendamiseks eraldatakse 1954. aastal liiduvabariikide kohaliku ja kütteainetetööstuse ministeeriumidele ja kohaliku tööstuse ministeeriumidele 810 miljonit rubla kapitaalmahutuste otstarbeks.

Suuresti kasvavad kapitaalmahutused toidukaupade tööstuse alal. Masinaehituse Ministeerium on kohustatud valmistama 1954. aastal NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeeriumi jaoks tehnoloogilist varustust 530 miljoni rubla eest, 1955. aastal aga 800 miljoni rubla eest, ja viima 1956. aasta alguseks tehaste võimsused toidukaupade tööstuse sisseseadete väljalaske alal 1100 miljoni rublani.

Rasketööstuse üheks tähtsamaks ülesandeks on järsult suurendada elanikkonnale minevate laiatarbeesemete väljalaset, kaasa arvatud kultuuri- ja elutarbelised esemed, mis kergendavad tööd ja parandavad nõukogude inimeste igapäevase elu tingimusi.

Nende abinõude tulemusena kiirenes juba 1953. aastal kerge- ja toiduainetetööstuse arenemise tempo. Tarbeesemeid tootvad tööstusharud arenesid eriti 1953. aasta teisel poolel kiiremalt kui 1952. aastal ja kiiremalt kui see oli eesalgelt määratud 1953. aasta plaanis. Kui nende harude toodang kasvas 1952. aastal 10,5 protsenti, siis kasvas see 1953. aastal 12 protsenti, sealhulgas 1953. aasta teisel poolaastal 1952. aasta teise poolaastaga võrreldes 14 protsenti.

Nimetatud abinõud peavad viima puuvillase, villase ja siidriide tootmise tõsisele kasvule, õmblustoodete ja jalatsite väljalaske suurenemisele, elanikkonna paremale varustamisele lihaga, kalaga, võiga, suhkruga, kondiitrisaadustega, lauanõudega, mööbliga; nad peavad igati laiendama kultuuri- ja elutarbeliste esemete, nagu külmutuskappide, raadiovastuvõtjate, televisiooniaparatuuride, jalgrataste, mootorrataste, autode jne. tootmist.

Sotsialistliku põllumajanduse järsk tõus

Sotsialistlik põllumajandus, mis varustab elanikkonda toiduainetega ja tööstust toorainega, etendab väga suurt osa kerge- ja toiduainetetööstuse arendamises ja rahva tarbimise suurendamises. Tööstuse ja põllumajanduse arendamise õigete proportsioonide kindlaksmääramisel on mitte ainult suur rahvamajanduslik tähtsus, vaid — tööliklassi ja kolhoositalurahva liidu edasise tugevdamise seisukohalt — ka suur poliitiline tähtsus.

Rasketööstuse võimas arenemine lõi tingimused sotsialistliku põllumajanduse järsuks tõusuks. Ometi jääb põllumajandusliku tootmise tase palju maha kolhooside tehnilisest varustatusest ja kolhoosikorras peituvast võimalustest. Aastail 1940—1952, kui tööstustoodang kasvas 2,3 korda, kasvas põllumajanduse kogutoodang võrreldavates hindades kõigest 10 protsendi võrra.

Nii arenemise tempo kui ka tootmise mehhaniseerimise taseme poolest on eriti maha jäänud sellised põllumajanduse harud nagu loomakasvatus ja kartuli ning köögivilja tootmine. Selle tagajärjel on tekkinud olukord, kus elanikkonna

kiiresti kasvav nõudmine liha, piimasaaduste, köögivilja, puuvilja jne. järele ilmselt ei vasta põllumajandusliku tootmise tasemele.

Tööstuse ja põllumajanduse vahel, samuti põllumajanduse üksikute harude vahel, on tihe vastastikune seos. Nii sai loomakasvatuse pikaleveninud mahajäämine tõsiseks takistuseks loomseid tooraineid vajava kerge- ja toiduainetetööstuse edasiarendamisel. Loomakasvatuse arenemist aga pidurdab omakorda söötade tootmise ning varumise mahajäämus ja kartulite mitteküllaldane tootmine.

Tarbeesemete tootmise otsustavaks suurendamiseks on eriti tähtis igati arendada teraviljatootmist. Teraviljamajandus on kogu põllumajandusliku tootmise alus.

Elanikkonna ja rahvamajanduse nõudmine teraviljasaaduste järele on üha kasvamas. Teravili on nõuetav elanike kasvavate vajaduste rahuldamiseks kõrgeväertuslike toiduainete alal. Mida rohkem me toodame teravilja, seda rohkem me saame mitte üksnes leiba, vaid ka liha, võid ja teisi loomakasvatussaadusi.

Loomakasvatuse probleemi lahendamiseks tuleb kindlustada kõik kariloomad söödateraviljaga — maisi, odra ja kaeraga. Seoses tehniliste kultuuride tootmise laiendamisega, puuvillakasvatuse ja suhkrupeedikasvatuse tõusuga, samuti köögivilja- ja kartulibaaside ning loomakasvatubaaside loomisega linnade ja suurte tööstuskeskuste lähedusse, kasvab ka vajadus varustada toiduteraviljaga nende rajoonide elanikke, kus toodetakse tehnilisi kultuure ja kuhu luuakse köögivilja- ja kartulibaasid ning loomakasvatubaasid. Teraviljatootmise laiendamine on vajalik ka riiklike viljareservide moodustamiseks ja ekspordi suurendamiseks.

Ometi ei kata teraviljatootmise tase rahvamajanduse ja elanikkonna kasvavaid vajadusi. Selle tagajärjel on tekkinud mittevastavus teravilja tootmistaseme ja järjest kasvava vajaduse vahel teravilja järele. Riigi käsutusse minev teravilja hulk ei kata riigi teraviljatarvidust. Teravilja hulgast, mis jääb kolhooside käsutusse pärast riiklike kohustuste täitmist, ei jätku kolhoosi ühismajapidamise kõigi vajaduste rahuldamiseks.

Teraviljamajanduse sellise seisukorra põhjused on: 1) teraviljakultuuride külvipindade vähenemine külvipindade kogusuuruse kasvust hoolimata, 2) agrotehniliste abinõude mitteküllaldane tase, mis ei võimalda teraviljakultuuride suurte saakide saamist kogu külvipinnalt, 3) NSV

Liidu Riikliku Plaanikomitee, NSV Liidu Põllumajanduse Ministeeriumi ja Sovhooside Ministeeriumi jämedad vead külvipindade planeerimisel maaviljeluse heinaväljasüsteemi šabloonilise rakendamise tõttu, arvestamata eri tsoonide iseärasusi; see on viinud teraviljakultuuride külvipinna vähenemisele reas rajoonides.

See mittevastavus tööstuse ja põllumajanduse arenemise tempo vahel ning teraviljamajanduse mahajäämine kasva-vaist vajadustest teravilja järele takistavad rahva tarbimise tõstmist maksimaalselt võimaliku tasemeni, milleni ta oleks võinud jõuda meie maa industriaalse arenemise antud astmel.

Kommunistliku partei ja Nõukogude riigi poliitika, mis on rajatud sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuete arves- tamisele, seisab selles, et edasi arendades rasketööstust, lähema 2—3 aasta jooksul külluses rahuldada meie maa elanikkonna kasvavad vajadused toiduainete järele ja kind- lustada kergetööstusele toorainet. Selle ülesande lahenda- misele tulebki allutada tööstuse ja põllumajanduse arenda- mise proportsioonid.

Nõukogude valitsus nägi ette igakülgse sügavalt läbimõeldud abinõude süsteemi, mis on suunatud põllu- majanduse otsustavale tõusule. 1953. aasta riigieelarvest assigneeriti 39,9 miljardit rubla põllumajanduse arendamise abinõudeks, loomakasvatuse ja köögiviljakasvatuse põhjali- kuks parandamiseks, masina-traktorijaamade ja sovhooside varustamiseks eesrindliku põllumajandusliku tehnikaga.

Sotsialistliku põllumajanduse tehniline varustatus muutus 1953. aastal veelgi paremaks, põllumajanduse materiaal- tehniline baas tugevnes. Põllumajandus sai 139 000 üldiselt kasutatavat traktorit (ümberarvestatult 15-hobujõulisteks) ja 18 000 vaheltharimistraktorit, 41 000 teraviljakombaini, neist iseliikuvaid 22 000; veoautosid 69 000, maaharimise ja muid riistu üle 2 miljoni; peale selle masinaid ja sissesea- deid loomakasvatusfarmide jaoks.

Põllumajanduse tehnilise varustatuse kasvu tagajärjel tõusis põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise tase kol- hoosides ja sovhoosides. Masina-traktorijaamad teostasid 1953. aastal kolhoosides 17 protsendi võrra rohkem põllu- majanduslikke töid kui 1952. aastal.

On ette nähtud laiaulatuslik programm põllumajanduse edasiseks varustamiseks eesrindliku tehnikaga ja tootmis- protsesside mehhaniseerimiseks. Selleks näevad rahva- majandusplaanid ette, et ajavahemikul 1954. aastast 1957.

aasta 1. maini toodetakse põllumajanduse jaoks vähemalt 500 000 üldkasutatavat traktorit (ümbearvestatult 15-hobujõulisteks), 250 000 füüsilist vaheltharimistraktorit ja tarvilikul hulgal põllutöömehhanismid, autosid jne.

Põllumajanduse varustamine võimsa eesrindliku tehnikaga on üks otsustavaid tööviljakuse tõstmise ja põllumajandussaaduste toodangu järsu suurendamise tegureid.

Kõigis majandite kategooriates — kolhoosides ja sovhoosides, kolhoosnikutel, töölistel ja teenistujatel — oli loomade üldarv loomade loenduse andmete järgi 1953. aasta 1. oktoobriks: veiseid 63 miljonit, sellest lehmaid 26 miljonit, sigu 47,6 miljonit, lambaid ja kitsi 135,8 miljonit, hobuseid 16,2 miljonit. Seoses 1953. aastal saavutatud produktiivloomade üldarvu kasvuga suurendas valitsus veiste, sigade, lammaste ja kitsede 1954. aasta juurdekasvu plaani, mis võeti vastu varem.

Kartuli ja köögivilja tootmise edasiseks suurendamiseks laiendatakse kartuli ja köögiviljakultuuride külvipinnad 1954. aastal järgmises ulatuses: kolhoosides kartulikasvatust 4128,5 tuhande hektarini ja köögiviljakultuurid 1003,4 tuhande hektarini; NSV Liidu Sovhooside Ministeriumi sovhoosides kartulikasvatust 218 tuhande hektarini ja köögiviljakultuurid 72,5 tuhande hektarini; NSV Liidu Toidukaupade Tööstuse Ministeriumi sovhoosides kartulikasvatust 44 tuhande hektarini ja köögiviljakultuurid 20 tuhande hektarini.

Teraviljamajanduse alal seab NLKP Keskkomitee pleenumi otsus 2. märtsist 1954 järgmise ülesande: järsult tõsta teraviljakultuuride tootmist, et lähemal aastail kindlustada riikliku viljavarumise ja vilja kokkuostu suurenemine 35—40 protsendi võrra, võrreldes 1953. aastaga.

Selle ülesande täitmiseks on tarvis suurendada teraviljakultuuride viljakust, selleks aga tuleb tõsta agrotehnika taset ja läbi viia põllumajandusliku tootmise kõigi põhiliste protsesside mehhaniseerimine.

Rööbiti teraviljakultuuride viljakuse tõstmisega on väga suur tähtsus uute maade ülesharimisel. NLKP Keskkomitee pleenum on seadnud ülesandeks laiendada 1954. ja 1955. aasta jooksul teravilja külvipinda vähemalt 13 miljoni hektari võrra uudis- ja jäätmaade kasutuselevõtmise arvel Kasahstani, Siberi, Uraali, Volgamaa ja osaliselt Põhja-Kaukaasia rajoonides, et 1955. aastal saada nendelt maadelt 1100—1200 miljonit puuda teravilja, sealhulgas 800—900 miljonit puuda kaubateravilja.

Kommunistliku partei ja Nõukogude riigi poolt ülesandeks seatud kerge- ja toiduainetetööstuse ning põllumajanduse kiire kasv loob vajalikud tingimused rahva tarbimise kiireks tõusuks.

Rahvatulu jaotus ja rahva tarbimise pidev kasv

Aineliste hüvede, eriti isiklikuks tarbimiseks määratud esemete tootmise arenemistase on töötajate kasvavate vajaduste maksimaalse rahuldamise üheks otsustavaks eelduseks. Kuid sellest eeldusest üksi on vähe. Toodang tuleb jaotada ja vahetuse kaudu tarbija kätte anda.

Sotsialismi tingimustes aineliste hüvede jaotamise aluseks olevad majandusseadused erinevad põhjalikult kapitalismi tingimustes toimivaist jaotuse seadustest.

Kapitalismi tingimustes on tootmisvahendite kapitalistlik omandus ja kapitalistliku ekspluateerimise seadused neiks tegureiks, mis määravad rahvatulu jaotuse. Sealjuures piiravad kapitalistliku ekspluateerimise seadused tööliste tarbimist äärmiselt kitsaste piiridega, mis tulenevad tööjõu väärtuse seadusest ja kapitalistliku akumulatsiooni üldisest seadusest. Viimase järgi toimub tootmise arenemine rööbiti proletariaadi ja töörahva hulkade kasvava vaesumisega.

Lõviosa rahvatulust, mis luuakse materiaalses tootmises töötavate tööliste tööga, langeb seetõttu ekspluataatorlike klasside kätte tööstusliku ja kaubandusliku kasumi, laenuprotsendi ja maarendi näol; tööliste kätte läheb palgana vaid väike osa. Talupoegade ja käsitöölaliste poolt loodav osa rahvatulust läheb enamalt jaolt maaomanikele, ülesostjatele, kaupmeestele, pankuritele ja kodanlikule riigile.

Ekspluateerijate poolt omastatavast rahvatulust kulutavad ekspluateerijad tunduva osa omaenda parasiitliku tarbimise peale, osa aga läheb tootmise laiendamiseks maksimaalse kasumi saamise eesmärgil.

Sotsialistlikus ühiskonnas jaguneb materiaalse tootmise alal töötavate tööliste tööga loodav rahvatulu kaheks osaks. Osa läheb töötajate isiklike vajaduste rahuldamiseks ning omandab tööliste ja teenistujate palga vormi, samuti kolhoosnikute naturaalsete ja rahaliste sissetulekute vormi. Teine osa kujutab enesest ühiskonna puhastulu, ta kulutatakse sotsialistliku tootmise laiendamiseks linnas ja maal, kultuuri arendamiseks, riigiaparaadi ülalpidamiseks ja maa kaitsevõime tugevdamiseks.

Niisiis ei tunne sotsialism ilma tööta saadud tulusid, mis moodustavad kapitalistlikus ühiskonnas lõviosa tuludest. Sotsialistlikus ühiskonnas kuulub kogu rahvatulu töötajatele ja jaotatakse nende huvides.

Sotsialismi võiduga lahkuvad arenilt tarbeesemete jaotuse aluseks olnud kodanlikud seadused: tööjõu väärtuse seadus ja kapitalistliku akumulatsiooni üldine seadus, mis tingivad töölisklassi ja töörahva hulkade tarbimise kerjuslikku taset.

Sotsialismi põhiline majandusseadus nõuab rahva pidevalt kasvavate vajaduste maksimaalset rahuldamist. Sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuded realiseeruvad majandusseaduse kaudu, mille kohaselt jaotus toimub töö järgi, nii et sotsialistliku ühiskonna töötaja osasaamine ühiskondlikust produktist ja rahvatulust sõltub ainult tema poolt ühiskonna kasuks antava töö hulgast ja kvaliteedist.

Töö järgi jaotamise majandusseadus on määratu suure tähtsusega selle poolest, et tema tõttu on töötaja materiaalselt huvitatud oma töö tulemustest. Sotsialismi staadiumil, kus töö pole veel saanud esimeseks eluvajaduseks, on see printsiip, et töötaja on materiaalselt huvitatud oma töö tulemustest, võimsaks teguriks sotsialistliku tootmise tõstmisel ja töötajate heaolu parandamisel.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses on märgitud, et rea tähtsate põllumajandusharude, eriti loomakasvatuse, mahajäämise üheks põhjuseks on asjaolu, et põllumajanduses rikutakse printsiipi, mille järgi kolhoosnikud on materiaalselt huvitatud oma töö tulemustest.

Kolhoosnikud saavad oma sissetulekud normipäevade järgi natuuras ja rahas, vastavalt töö järgi jaotamise majandusseadusega. Kuivõrd majandussuhted linna ja kolhoosiküla vahel teostuvad sotsialismi tingimustes, sotsialistliku omanduse kahe vormi olemasolu tingimustes, vahetuse kaudu, sedavõrd realiseerivad kolhoosnikud tunduvat osa oma sissetulekuid ostu-müügi kaudu kindlate hindadega.

Planeerides tarbekaupade hindu, lähtub sotsialistlik riik sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuetest ja võtab arvesse nende kaupade väärtust. Väärtusseadus nõuab, et kaubad müüdaks vastavalt nende tootmiseks kulutatud ühiskondlikult vajalikule tööle.

Sotsialistlik riik, lähtudes sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuetest, kogu rahvamajanduse arenemise huvidest, võib planeerida üksikute kaupade hindu ühtede või teiste

kõrvalekaldumistega nende väärtusest. Sealjuures katab ta ühtede tootmisharude või ettevõtete ajutist kahjutoovust teistelt harudelt või ettevõtelt saadavate tulude arvel.

Sellel põhjal on väärtusseaduse toime arvessevõtmine väga tähtis õige vahekorra kindlaksmääramiseks mitmesuguste kaupade hindade vahel. Liha, munade jne. madalad varumishinnad, mis olid kindlaks määratud tunduva ülestumise väärtusseaduse nõuetest, ei loonud kolhoosnikutele ja kolhoosidel vajalikku materiaalselt huvi ühisloomakasvatuse arendamise vastu. Niisugune olukord oli ka köögiviljakasvatuse ja reas teistes põllumajanduse harudes.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee andsid määruse põllumajanduslike kaupade varumis- ja kokkuostuhindade tõstmise kohta. Näiteks riiklike müügi- kohustuste korras antavate loomade ja lindude varumishinnad tõusevad rohkem kui 5,5 korda, piima ja või hinnad 2 korda, kartuli hinnad 2,5 korda, köögivilja hinnad keskmiselt 25—40 protsendi võrra.

Sellise hindade tõstmise eesmärgiks on kõrvaldada vastuolu väärtusseaduse nõuete ja põllumajanduslike kaupade hindade vahel ning suurendada kolhoosnikute ja kolhooside materiaalselt huvi oma töö tulemuste vastu, mis kujuneb kahtlemata väga tähtsaks stiimuliks põllumajanduse arendamisel ning tõstmisel, samuti töölisklassi ja kolhoositalurahva liidu edasisele tugevdamisel.

NLKP Keskkomitee pleenumi otsus 2. märtsist 1954 näeb ette tervet abinõude süsteemi, mis kindlustavad kolhooside ja kolhoosnikute materiaalselt ergutamist uute maade ülesharimise plaani täitmisel ning teraviljakultuuride suurte saakide kindlustamisel. Otsustati soovitada kolhoosidele anda üldkoosolekute otsusel põllundus- ja traktoribrigaadide töötajatele täiendavat tasu kuni 30 protsendi ulatuses saagist, mis kogutakse üle plaani kogu uute maade külvipinnalt; anda kolhoosnikutele avansina normipäevade eest umbes kuni 25 protsenti rahast, mis saadakse uutel ülesharitavatel maadel kasvanud viljast riigile müügi kohustuste ja kokkuostu korras antud vilja realiseerimisel. Eraldatakse müümiseks tootmisalaseid ja majanduslikke kaupu riikliku kokkuostu korras vilja müünud kolhoosidele, arvestades müüdü vilja iga 100 rubla eest 50 rubla väärtuses kaupu jaehindade järgi.

On ka ette nähtud täiendavad abinõud masina-traktori- jaamade traktoribrigaadide ja spetsiaalsete rühmade tööta-

jate premeerimiseks, samuti palgale täiendava tasu maksmiseks jäät- ja uudismaade ülesharimiseks organiseeritavate uute sovhooside töötajatele.

Nõukogude rahva pidevalt kasvavate vajaduste rahuldamise tingimuseks on — hindade tase arvesse võetult — rahvatarbekaupade hulga vastavus elanikkonna kasvavaile rahalistele sissetulekutele.

Tööstuse kiirendatud kasvu alusel toimub NSV Liidus linnarahvastiku arvu kiire kasv. Linnarahvastiku arv suurenes 1926. aastast 1952. aastani rohkem kui 3 korda. Tööliste ja teenistujate arv oli 1953. aasta lõpul 44 800 000 inimest.

Ühenduses partei ja valitsuse viimaste otsuste täitmisega, mis käivad masina-traktorijaamade töö kohta, suurenes nende jaamade alaliste töötajate arv 1953. aasta lõpuks 1 400 000 inimese võrra, võrreldes 1952. aasta lõpuga.

Tööliste ja teenistujate palgafond kasvas 1953. aastal 1952. aastaga võrreldes 5 protsendi võrra, keskmine kuupalk aga 2 protsendi võrra. Kui tööliste ja teenistujate palk tõusis keskmiselt 2 protsenti, siis tõusis nende reaalpalk hindade alandamise arvel veel 10 protsenti.

Ühtlasi suurenesid tunduvalt riigi kulud üldrahvalikeks sotsiaalseteks ja kultuurilisteks üritusteks, mis kujutavad enesest väga olulist täiendust palgale. Rahapalga tõusu, kaubahindade alandamise ja riigi arvel tehtavate väljamaksete ning soodustuste suurenemise tagajärjel kasvasid tööliste ja teenistujate reaalsed sissetulekud üldiselt, arvestades ühe töötaja kohta, aasta jooksul rohkem kui 13 protsendi võrra.

Kolhoositalurahva sissetulekud on eriti kasvanud 1953. aasta teisel poolel, seoses kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse abinõudega, mis olid suunatud sellele, et kolhoosid ja kolhoosnikud oleksid materiaalselt rohkem huvitatud põllumajanduslike kultuuride viljakuse kasvust ja ühisloomakasvatuse arendamisest. Nende abinõude hulka kuuluvad kõigepealt põllumajandusmaksu vähendamine, varumis- ja kokkuostuhindade tõstmine, loomakasvatussaaduste kohustuslike riiklike müüginormide alandamine kolhoosnikutele ja kartuli ning köögivilja müüginormide alandamine kolhoosidele.

Kõige selle tulemusena on kolhooside ja kolhoosnikute sissetulekud 1953. aastal suurenenud rohkem kui 13 miljardi rubla võrra. Peale selle on talupojad saanud tunduvat kasu

tarbekaupade riiklike jaehindade alandamisest ja riigi arvel tehtavate väljamaksete ning soodustuste suurendamisest.

Võrreldes 1952. aastaga suurenes tööliste, teenistujate ja talupoegade sissetulekute kogusumma 1953. aastal (võrreldavates hindades) 13 protsendi võrra.

Kõik see aitab kaasa tööliste, teenistujate ja kolhoositalurahva ostuvõime ning vajaduste kasvuks.

Et rahuldada seda kasvavat nõudmist rahvatarbeesemete järele, on Nõukogude valitsus välja töötanud abinõude ulatusliku programmi, mille eesmärgiks on laiatarbeesemete tootmise igakülgne suurendamine.

Tarvituselevõetud abinõude tagajärjel suurenes rahvatarbeesemete tootmine juba 1953. aastal tunduvalt, eriti nende kaupade osas, millede järele on elanikkonna poolt elavam nõudmine. Näiteks puuvillase riide tootmine kasvas 1952. aastaga võrreldes 5 protsenti, kusjuures kirju puuvillase riide väljalase suurenes 78 protsenti. Modell-jalanõude väljalase suurenes 44 protsenti. Kondiitrisaaduste tootmine kasvas 9 protsenti, kusjuures tortide, kookide ja keekside väljalase suurenes 28 protsenti ja šokolaadiglasuuriga pehmete kompvekkide väljalase 44 protsenti.

1953. aastal, eriti selle teisel poolaastal, kasvas tunduvalt rahvatarbekaupade tootmine rasketööstuse ja masinaehituse harudes. Näiteks suurenes 1953. aasta teisel poolaastal 1952. aasta vastava perioodiga võrreldes kellade tootmine 29 protsenti, jalgrataste tootmine 22 protsenti, raadiovastuvõtjate tootmine 62 protsenti, elutarbeiste külmutuskappide tootmine 86 protsenti, metallvoodite tootmine 65 protsenti.

Kui kiiretempoliselt hakkab lähemal aastail suurenema tööstuskaupade väljalase, on näha sellest, et 1956. aastal peab nende tootmine kasvama, võrreldes 1950. aastaga, umbes järgmiselt: villane riie 2 korda, siidriie 5,2 korda, puuvillane riie 70 protsendi võrra, trikoopesu 2,8 korda, sukad ja sokid 80 protsendi võrra, nahkjalatsid 70 protsendi võrra, õmblusmasinad 5,9 korda, jalgrattad 5,8 korda, kellad 3,2 korda, raadiovastuvõtjad ja televisiooniparaadid 5 korda, mööbel 3,9 korda.

Rööbiti sellega on ette nähtud ulatuslikud abinõud toidukaupade tootmise järsuks suurendamiseks aastail 1954—1956. Riiklikus tööstuses suurendatakse liha tootmist 1956. aastal ligi 3 miljoni tonnini, s. o. 1950. aastaga võrreldes 2,4 korda, vorstisaaduste tootmist 1 miljoni tonnini ehk

1950. aastaga võrreldes 2,2 korda, linnuliha tootmist vastavalt 4,7 korda.

Kalapüügi ülesanne 1956. aastaks on ligi 36 miljonit tsentnerit ehk 2,1 korda rohkem kui 1950. aastal. Või tootmine suureneb 1956. aastal 1950. aastaga võrreldes 2 korda, juustu tootmine 3,3 korda, peensuhkru tootmine 2,1 korda ja tükisuhkru tootmine 2,6 korda. Suured ülesanded on lähemaiks aastaks ette nähtud ka taimeõli, margariini, iga liiki konservide ja teiste toidukaupade toodangu tõstmisel.

Partei ja valitsuse poolt kindlaksmääratud rahvatarbimise tõstmise ulatuslik programm eeldab mitte ainult väljalastavate kaupade hulga tunduvat suurendamist, vaid ka nende kvaliteedi igakülgset parandamist. Kui kodanlikus ühiskonnas kauba tarbimisväärtus huvitab kapitalisti ainult väärtuse ja lisaväärtuse kandjana, siis sotsialistlikus ühiskonnas on mitmesuguste tarbimisväärtuste loomisel ja nende kvaliteedi järjekindlal parandamisel väga suur tähtsus sotsialistliku tootmise eesmärgi saavutamise, nimelt rahva kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalse rahuldamise seisukohalt.

Sotsialistlik tööstus peab andma kaubandusvõrku võimalikult palju iga sorti vastupidavat ja ilusat riiet, kauneid valmisriideid, võimalikult palju elegantseid, tugevaid jalatõõnõusid ning palju muid kaupu, mida nõukogude tarbija vajab. Meie rahval on õigus seda nõuda. Partei ja valitsus kohustavad ettevõtete ja asutuste juhatajaid rangelt ning kõrvalekaldumatult täitma nõukogude rahva nõudeid, kes töötab ennastsalgavalt kõigil kommunistliku ülesehitustööaladel.

Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse poolt üles seatud rahvatarbimise järsu tõstmise ulatuslik programm nõuab oma teostamiseks kaubakäibe igakülgset arendamist. Sotsialismi ajal kaubandus on ja jääb kauaks ajaks sotsialistliku ühiskonna liikmete vahel tarbeesemete jaotamise põhiliseks vormiks.

Vastupidiselt kapitalistlikule kaubandusele, mida kapitalistid kasutavad töötajate täiendava ekspluateerimise tööriistana, seisab nõukogude kaubandus rahva teenistuses. Nõukogude kaubandus on nende sissetulekute realiseerimise vormiks, mida töötajad saavad töö järgi jaotamise majandusseaduse kohaselt.

Töölised ja talupojad omandavad vajalikke tarbeesemeid oma rahapalga vastu riikliku ja kolhoosikaubanduse kaudu.

Kolhoosnikud realiseerivad oma rahalisi sissetulekuid ja müüvad oma toodangut riikliku varumis- ja kokkuostusüsteemi ja kooperatiiv- ning kolhoosikaubanduse kaudu. Niiviisi sõltub töötajate pidevalt kasvavate vajaduste maksimaalne rahuldamine tunduval määral nõukogude kaubanduse arengust ja kaubandusaparaadi töö kvaliteedist.

Olles sidelüliks tootmise ja tarbimise vahel, toimetades sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse poolt toodetud kaupu otseselt tarbijate kätte, avaldab nõukogude kaubandus samal ajal aktiivset mõju ka sotsialistlikule tootmisele. Ta aitab kaasa rahvatarbekaupade tootmise laiendamiseks ja nende kvaliteedi tõstmiseks.

Üheks rahva tarbimise tõusu tingimuseks on elanikkonna nõudmiste hoolikas uurimine ja liigestatud kaubandusaparaadi loomine, mis oleks võimeline täielikult teenindama kõiki töötajate nõudeid ning hästi organiseerima kõigi kaupade müüki elanikkonnale.

Sõjajärgsetel aastatel on riikliku ja kooperatiivkaubanduse jaekaubakäive kasvanud mitmekordseks ning ületanud tunduvalt sõjaeelse taseme. Müügilolevate kaupade sortiment on tunduvalt laienenud, riikliku ja kooperatiivkaubanduse võrk on tihenenud.

Seoses elanikkonna vajaduste ning ostuvõime kasvuga muutub kiiresti kaubakäibe struktuur: nii linnas kui kolhoosikülas kasvab nõudmine kõrgeväertuslike toidu- ja tööstuskaupade järele. Näiteks suurenes 1951. aastal kaupade vedu maarajoonidesse 1940. aastaga võrreldes järgmiselt: jälgrattad 225 protsenti, fotoaparaadid 254 protsenti, raadiovastuvõtjad 722 protsenti, kellad 208 protsenti. Raamatute läbimüük maarajoonide tarbijate kooperatiivide kauplustes, arvestamata riiklike raamatukaupluste käivet maal, oli 2,3 korda suurem kui 1940. aastal. Enne sõda ei müünud tarbijate kooperatiiv üldse autosid, 1951. aastal müüs ta neid kümneid tuhandeid.

Nõukogude valitsuse poolt tarvitusele võetud abinõud rahvatarbeesemete tootmise laiendamiseks on juba 1953. aastal viinud kaubakäibe veel suuremale kasvule.

1953. aasta jooksul müüdi elanikkonnale riikliku ja kooperatiivkaubanduse liinis (võrreldavates hindades) 21 protsenti võrra rohkem kaupu kui 1952. aastal, sellest teisel poolaastal 26 protsenti võrra rohkem kui 1952. aasta vastaval perioodil.

Kaupade müük tarbijate kooperatiivi poolt, kes teostab kaubandust maakohtades, suurenes 1953. aastal 1952. aastaga võrreldes 24 protsendi võrra; sealjuures müüdi teisel poolaastal, võrreldes 1952. aasta vastava perioodiga, 30 protsendi võrra rohkem.

Jaekaubakäibe kasvutempost annavad ettekujutust järgmised andmed. Riikliku ja kooperatiivkaubanduse jaekaubakäive kasvas 1953. aastal, 1940. aastaga võrreldes, umbes 80 protsenti (võrreldavates hindades). Kui kaubakäibe keskmine aastane kasv oli kahel eelmisel aastal (võrreldavates hindades) 12,4 protsenti, siis oli see 1953. aastal 1952. aasta suhtes 21 protsenti.

Kaubakäibe struktuur muutub tõsiselt paremuse suunas. Sõjaeelisel 1940. aastal moodustasid tööstuskaubad 36,9 protsenti kogu maa kaubakäibest, 1953. aastal aga moodustasid nad 45,3 protsenti.

Põllumajandusliku toodangu varumis- ja kokkuostuhindade suur tõstmine toimub tarbeesemete jaehindade allesjätmisega, mida 1953. ja 1954. aastal tunduvalt alandati. Kurss jaehindade süstemaatilisele alandamisele jääb ka edaspidi meie majanduspoliitika põhiliseks kursiks. Ta tuleb sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuetest.

Tööstuse ja põllumajanduse tõusu ning tootmiskulude alandamise otsustavaks teguriks on tööviljakuse tõstmine kõigis rahvamajanduse harudes.

«Kommunism» kirjutas V. I. Lenin, «on kapitalistlikust kõrgem tööviljakus, vabatahtlike, klassiteadlike, ühinenud, eesrindlikku tehnikat kasutavate tööliste tööviljakus.»¹

Sotsialistliku majanduse tähtsaimaks iseärasuseks ja määratu suureks eeliseks on tööviljakuse pidev kasv, vastupidiselt kapitalismile, kus Marxi sõnade järgi tõusva tööviljakuse seadusel ei ole absoluutset tähendust.

Viimase 25 aasta jooksul on tööviljakus meie tööstuses kasvanud umbes 6-kordseks. Kolhoosides ja sovhoosides on tööviljakus 3 korda kõrgem kui revolutsioonieelse Venemaa põllumajanduses saavutatud tase.

Tööviljakuse praegune tase ei ole aga küllaldane selleks, et lahendada nõukogude rahva kasvavate vajaduste maksimaalse rahuldamise ülesannet ning edukalt võistelda majanduslikul alal tähtsamate kapitalistlike riikidega.

Sotsialismi ajal on ühiskondliku töö viljakuse tõstmise

¹ V. I. L e n i n, Teosed, 29. kd., Tallinn, 1954, lk. 394

põhilisteks vahenditeks eesrindliku tehnika igakülgne arendamine ja laiaulatuslik juurutamine tootmisse, palju jõukulu nõudvate tootmisprotsesside mehhaniseerimine, rahvamajanduse elektrifitseerimine, samuti töö organiseerimise edasine parandamine, tööjõuressursside ratsionaalseim ära kasutamine mitte ainult üksikute ettevõtete piirides, vaid ka kogu rahvamajanduse ulatuses.

Väärtusseadusega seotud majanduslike vahendite ära kasutamine omab rahvatarbeesemete tootmise kiirendatud arendamisel väga suurt tähtsust. See puutub kõigepealt isemajandamisse kui majanduse plaanipärase juhtimise meetodisse, mis põhineb sellel, et võetakse arvesse väärtusseaduse mõju tootmisele.

Rahvatarbeesemeid tootvate harude kiiremaks arendamiseks ja töötajate heaolu tõstmiseks on tarvis igati tugevdada võitlust isemajandamise järjekindla juurutamise eest, tootmisvõimsuste parema ära kasutamise, tootmise ratsionaalse organisatsiooni, tööviljakuse tõusu ja omahinna alandamise eest kõigis sotsialistliku tööstuse harudes. Seda mõõda, kuidas kasvab tööviljakus ja alaneb toodangu omahind, toimub jaehindade edasine alandamine.

Kõik see annab tunnistust sellest, et sotsialistliku tootmise eesmärk — rahvahulkade pidevalt kasvavate vajaduste maksimaalse rahuldamise kindlustamine — teostub praegu ja sotsialismi staadiumi edasises käigus väärtusseaduse olemasoluga seotud kaubalis-rahaliste vahendite ära kasutamise kaudu, kaubakäibe igakülgse arendamise kaudu.

Seoses sellega, et alles hiljuti esines meie kirjanduses ebaõigeid vaateid, mis orienteerisid lugejat sellele, et vahetu üleminek otsesele saaduste vahetusele toimub juba sotsialismi staadiumis, tuleb kogu jõuga rõhutada marksismi-leninismi kõigutamatut seisukohta, mille järgi me võime jõuda väärtusseaduse, raha ja kaubakäibe kadumiseni ning jaotuse kommunistliku printsiibi kehtestamiseni kommunistliku kõrgemas faasis ainult väärtusseaduse igakülgse ära kasutamise ja kaubakäibe edasiarendamise tagajärjel sotsialismi staadiumis.

Kokkuvõte

Võrreldes eelnenud ühiskondlike formatsioonidega muutub seega tootmise ja tarbimise vahekord sotsialismi ajal põhjalikult.

Tootmise pidev kasv kõrgeima tehnika baasil viib süsteemaatilisele, järjest kasvavale tarbeesemete tootmise laiendamisele; tarbeesemed aga lähevad jaotuse ja vahetuse kaudu tööraha hulkade kätte ning kindlustavad rahva tarbimise järjekindlat tõusu.

Rahva tarbimise järjekindel tõus kutsub esile uute vajaduste tekkimist ning kasvu, rahvahulkade ostuvõime suurenemise ja on omakorda sotsialistliku tootmise edasise tõstmise võimsaks stiimuliks. Samal ajal tugevneb sotsialismi ajal väga suurel määral jaotuse ja vahetuse aktiivne tagasimõju tootmisele, soodustades tööstuse ja põllumajanduse edasiarendamist, seda nõukogude rahva heaolu ning kultuuri alust.

Kõik see allub ühele eesmärgile — ühiskonna pidevalt kasvavate vajaduste maksimaalsele rahuldamisele, vastavalt sotsialismi põhilise majandusseaduse nõuetele. Selle eesmärgi saavutamisele on suunatud kõik partei ja valitsuse otsused rahvatarbeseemete külluse loomise ja rahva heaolu ning kultuuri tõstmise kohta.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsus ja sellele järgnenud partei ning valitsuse määrused on rahvusvahelise tähtsusega. Nad võeti suure vaimustusega vastu rahvademokraatia maade töötajate poolt. Nad äratavad kapitalistlike maade töötajais lootust vabaneda kapitali ikkest, lootust paremale tulevikule. Nad kutsuvad esile õelat viha imperialistidel ja agressoritel.

Näiteks reageerib ameerika ajaleht «New York Times» NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsusele artiklitega, milles püüti kujutada pööret rahvatarbeseemete hoogsama tootmise suunas üleminekuna «1953. aasta tüüpi nepile» ja viia lugeja arvamisele, nagu oleks septembripleenumi otsus tingitud asjaolust, et NSV Liidu rahvaarvu kasv jõudvat ette toiduainete toodangu kasvust, ja et «Malthus olevat Nõukogudele vajalik mitte vähemal määral kui Karl Marx».

Igale eelarvamusteta lugejale, kes vähegi tunneb sotsialistlikku majandust, on nende väidete absurdus täiesti ilmne. Uue majanduspoliitika, mis oli mõeldud sotsialistlike elementide võiduks kapitalistlike elementide üle, eesmärk saavutati juba esimese kahe viisaastaku täitmise tagajärjel. Sotsialismi võit tähendas nepi lõppu.

Ainult vaenlased, kes meelega näevad meie maad läbi mustade prillide ja ei soovi näha meie edusamme, võivad pidada abinõusid, mis on suunatud kolhoosnikute mate-

riaalse huvi tõstmisele oma töö vastu, mingisuguseks tagasipöördumiseks meie maa majandusliku arenemise ammu möödunud etapile.

Niisama rumal on väljamõeldis maltusluse kohta nende põhjuste seletamisel, mis kutsusid esile NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuse. Just sotsialistliku ülesehitustöö kogemused Nõukogude Liidus lükkavadki kõige veenvamalt ümber maltusluse reaktsioonilisi vassinguid.

Need kogemused näitavad veenvalt, et pidevalt täiustuv võimas tehnika on suuteline suurendama elatusvahendite hulka sellises tempos, mis jõuab ette kõige kiiremastki rahvastiku kasvust. Sotsialistlikus majanduses ei ole kehtivust kapitalistlikul rahvastusseadusel, mille kohaselt järjest suurenev osa rahvastikust muutub üleliigseks ja läheb töötäolistel armee täienduseks, kuna ühiskondlik rikkus samal ajal kasvab.

Sotsialismi tingimustes kehtib teine, printsipiaalselt erinev rahvastusseadus, mille järgi rahvastiku pidev kasv toimub koos rahva heaolu pideva tõusuga, kusjuures kogu elanikkond on täielikult rakendatud.

Mitte rahvastiku kasv, vaid rahva tarbimise ja ostuvõime pidev tõus jõuavad sotsialistlikus majanduses ette olemasolevast tarbeesemete tootmise tasemest ning viivad seda tootmist edasi.

Kommunistliku ülesehitustöö käigus tekkiv mitteantagonistlik vastuolu igal antud momendil juba saavutatud sotsialistliku tootmise taseme ja rahvahulkade veel kiiremalt kasvavate vajaduste vahel lahendatakse tootmise edasise laiendamise teel. See viib rahva tarbimise uuele tõusule, tootmise uut laiendamist esilekutsuvate vajaduste kasvule.

Rahva heaolu pidev tõus on parteile ja sotsialistlikule riigile kui rahvahulkade huvide tõelistele esindajatele nende juhtiva tegevuse teadlikuks eesmärgiks.

«Kohustus väsimatult hoolitseda rahva heaolu eest, ta materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalse rahuldamise eest,» ütleb seltsimees G. M. Malenkov, «on meie parteile ja valitsusele seaduseks.»

Ameerika bisnesmenidele ja nende ideoloogilistele kannupoistele, keda pimestab loomalik viha sotsialismimaa vastu, on sotsialistlik majandus ja selle seadused seitsme pitseri taga olevaks raamatuks.

Kuid meile, nõukogude inimestele, ja kogu progressiivsele inimkonnale ei saa olla mingit kahtlust, et Nõukogude

riik, juhitud kommunistliku partei poolt, kes on relvastatud marksismi-leninismi teooriaga, teostab rahva tarbimise uue suure tõusu programmi ning astub sellega uue sammu edasi oma teel suurele eesmärgile — kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele.

SISUKORD:

Marksism-leninism tootmisest ja tarbimisest	3
Tootmine ja tarbimine kapitalismi tingimustes	4
Tootmise ja tarbimise vahekord sotsialistliku ülesehitustöö mitmesugustel etappidel	10
Rahvatarbeesemeid tootvate harude võimas tõus	17
Sotsialistliku põllumajanduse järsk tõus	19
Rahvatulu jaotus ja rahva tarbimise pidev kasv	23
Kokkuvõte	31

Toimetaja P. Freidin

Tehniline toimetaja V. Lemet

Korrektorid

L. Saulin ja A. Nurmoja

Ladumisele antud 19. X 1954.

Trükkimisele antud 1. XII 1954.

Trükiarv 10 000. Paber 54×84, 1/16.

Trükipoognaid 2,25. Formaadile

60×92 kohaldatud trükipoognaid

1,85. Arvutuspoognaid 1,92.

MB-20877. Trükikoda „Bolševik”,

Viljandi, V. Kingissepa tän. 26/31.

Tellimise nr. 2245.

На эстонском языке.

Hind rbl 1:20.

1—10

Rbl. 1.20

A-17346

Ostrovi tjano d

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00463112 5